

Neznanim junakom.

*Ob Sočinih bregovih
v pozabljenih grobovih
leži junakov trop.*

*Le Ti, Vladar svetovja,
veš, kje so njih domovja,
kdo so in pa odkod!*

*Gotovo boš dovolil,
da bo za vse pomolil
naš uborni, mali rod:*

*Vsem onim nepoznanim
ob Soči pokopanim
daj večni mir, Gospod!*

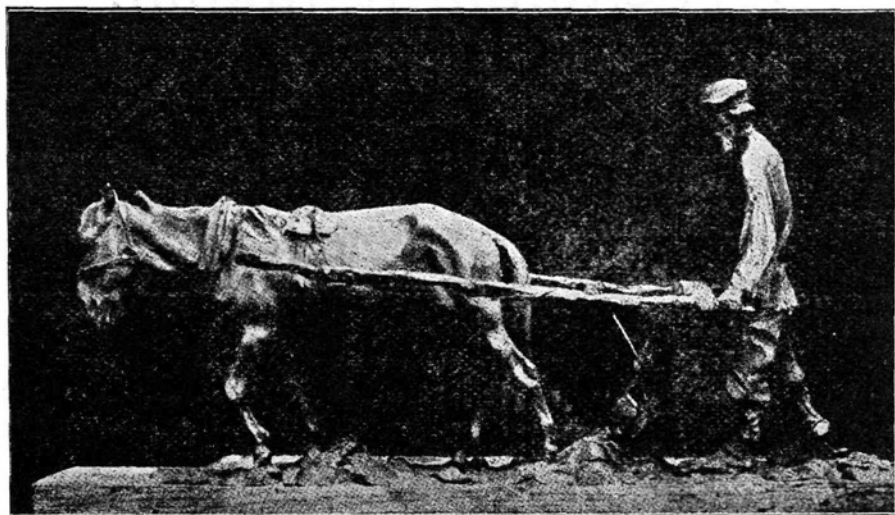

Pomenki.

Stanovi.

Ozrite se, prijatelji, po vasi! Poleg družin, ki jih drži skupaj ista kri, boste opazili še drugo družabno edinico, v katero spadajo ljudje, ki opravljajo isto vrsto dela, imajo podoben način življenja in svoje posebne interese. Te družabne enote imenujemo — stanove. Oglejmo si jih nekoliko!

V naših vaseh tvori po večini jedro kmečki stan. Kmetje imajo posebni način dela. Oni čutijo in razumejo, da spadajo po poklicu k vsem onim, ki obdelujejo zemljo. Ta zavest kmečkega stanu je klicala kmete, da so se svoje dni organizirali in udarili z vojsko nad grajščake. Kmet najlaže razume kmeta. Ko stopijo kmečki očanci skupaj, se takoj z lahkoto pomenijo o svojem poklicnem delu, o žetvi,

Kmet pri oranju.

letini, kupčiji. To so glavna opravila kmetova, na katere misli od zore do mraka. Nič čudnega, če se misli v vseh glavah zbranih kmetov takoj srečajo, kakor hitro se sproži pogovor o kmečkem delu; pri teh pogovorih kmetu ne zmanjka besed, ker govori iz skušnje in stanovske zavesti.

Podobno je pri delavcih, t. j. pri onih ljudeh, ki vršijo ročno delo na podlagi pogodbe in sicer na korist drugega človeka, recimo fabrikanta. Tudi nje družijo sorodnost mišljenja in skupnih interesov v delavski stan. Če prideta dva delavca skupaj, jima ne bo zmanjkalo pogovora o razmerah, v katerih živita oba. Takoj se razvije beseda o delovnem času, o primerni plači, o preskrbi za starost, za bolezen ali nezgode. Ta živa stanovska zavest sili delavce, da se družijo

v delavske organizacije in s skupnimi močmi postavijo v obrambo zoper napade, ki jim pretijo od drugih stanov.

Pa opazujmo obrtnike po naših vaseh! Polni so skrbi, kje dobijo odjemalce, kakšne so cene surovin, kako naj uredijo cene izdelkom, na kakšen način bi se uprli konkurenci, ki jim preti od cenejših fabriških izdelkov.

Ko bi pogledali k trgovcem, se pomenili z uradnikom, bi pri vseh našli stanovsko zavest, ki jim jo vcepi delo, ki ga opravljajo in koristi, ki jih zasledujejo.

Udje enega telesa.

Zgodilo se je, da so se v starem Rimu uprli nižji stanovi in odpovedali pokorščino in sodelovanje višjim. V velikanski gruči so se zbrali na Sveto goro blizu rimskega mesta in sklenili, da se ne lotijo več nobenega dela, dokler se višji stanovi ne udajo. Senatorji so prestrašeni pošiljali k plebejcem na Sveti gori poslanike, z naročilom, naj ljudstvo pregovorijo, da se vrne. Toda brez uspeha!

Tedaj se je pa ojunčil zgovorni Menenij Agripa. Šel je med delavno ljudstvo in mu prepričujeval pripovedoval pravljico o človeških udih. Takole je govoril: »Nekoč so se uprli vsi udje človeškega telesa zoper želodec, češ: »Mi vsi moramo delati in gibati, želodec pa le požira in lenari! Ne bomo mu več služili!« Pa se je oglasil želodec in dejal: »Res, vi vsi me zalagate! Ali pa veste, da hrane, ki mi jo dajete, ne uporabim zase, temveč jo vračam obnovljeno vsakemu udu nazaj! Brez mene bi ne mogli živeti!«

»Tako,« je končal Menenij Agripa, »so v državi potrebni vsi stanovi, kakor udje v enem telesu. Če eden odpove, hira celo telo, če en stan odreče, se oslabi cela država!« S tem govorom je pregovoril plebejce, da so se vrnili nazaj v mesto.

Ta primera vsebuje resnico. Stanovi so žive celice narodnega telesa; če je kmečki stan zdrav, če ima delavski stan dovolj pravic, če se obrtniki trdno drže, če umski delavci in uradniki dobe primerno plačilo za delo, bo tudi celotno družabno telo zdravo. Če pa le eden izmed stanov hira, boleha cela družba. Kmet skrbi za hrano in živež, rokodellec za potrebno orodje, obrtnik za stanovanje, obleko, delavec ustvarja izdelke, ki so vsej družbi potrebni, uradnik opravlja javno službo in skrbi za red in pravico, učitelj uči mladi naraščaj. Če bi en sam stan odpovedal službo, recimo, da bi železničarji ustavili delo, pa bi to povzročilo nedogledno škodo vsem drugim stanovom v mestu in na deželi.

Kaj sledi iz tega? Gorje, če se stanovi začno medseboj prepirati in vojskovati! Vsi stanovi brez izjeme so soodgovorni, kako se družbi godi. Oni nosijo odgovornost, če družba hira. Ne smejo torej posamezni stanovi na svojo roko izločiti se iz družbe in ubrati samovoljno pot, še bolj usodepolno je, če stanovi začno medsebojni boj, ter ugasne med njimi zavest vzajemnosti. V tem slučaju stanovi izgube svoj namen in postanejo zverine, ki se koljejo med seboj. Ta slojni boj neizmerno škodi nele skupnosti, temveč tudi bojujočim se stanovom samim. Tudi za stanove velja znani pregovor: »Sloga jači, nesloga tlači!«

Stanovi nekdanj in sedaj.

V tistih časih, ko so prvi rodovi živeli še pastirsko življenje in družine še niso bile stalno naseljene, še ni bilo različnih stanov. Družine so bile takrat zelo številne in kar je družina potrebovala obleke, živeža ali orodja, si je sama pridobila. Stalne zemlje še niso imeli in je tudi niso obdelovali. Živel so takrat »iz roke v usta« t. j. kar so pridelali, so tudi porabili zase.

Ko so se pa ljudje stalno naselili, se je takoj delo razdelilo in začeli so se tudi že stanovi.

Za poljsko delo je bilo potrebno orodje, za obleko kože, za boj sulice itd. Štela je takrat družina veliko članov, ker so otroci ostali

Cehovski čevljarjski mojster.

v domači hiši in so se porženi doma. Vsi niso delali na polju, nekateri so ostali doma in tesali poljsko orodje, tkali platno, zidali ograje, šivali čevlje, mleli moko itd. Ti so bili prvi rokodelci. Naselili so se navadno ob samostanih, kamor so prihajali kmetje vsako nedeljo k maši, ali v mestih ob gradovih, kjer so imeli veliko opravka z grajsko gosposko.

Prvotno niso prodajali blago za denar, ker tega še niso poznali, temveč v zameno. Če je bilo ene vrste blaga preveč na enem kraju, so skušali spraviti blago na drugi kraj. Blago so zamenjavali za blago n. pr. kože z živili. Kmalu pa je denar nadomestil ta način zamenjavanja gospodarskih vrednot. Ker pa kmetje in obrtniki sami niso imeli dovolj časa za menjavanje, prodaje in kupovanje, je to opravilo prevzel poseben stan, in sicer trgovci.

Prodajalci in kupci so se shajali na sejnih. Graditi so začeli ceste, nastajale so vasi in mesta. V tem času so prevzeli ona dela, ki jih je preje vršila družina sama, razni stanovi. Kmet je pridelal žito, zmlael ga je mlinar, kruh je spekel pek. Tako so nastali krojači, čevljarji, zlatarji, mesarji itd., ki so bili vsi samostojni rokodelci in so se kot taki družili tudi v stanovska društva (cehe), da so branili svoje stanovske koristi.

Cehi so imeli namen varovati koristi domače obrti. Natačno je bilo določeno koliko mojstrov sme izvrševati obrt v mestu. Prepovedana je bila strogo konkurenca, vsakemu pa je bilo zagotovljeno, da se bo s poštenim delom lahko preživel. S kmeti so živeli obrtniki

v prijateljskih odnosih. Posebni predpisi so obojim določali cene. Krščanska zavest je prešla srednjeveškim stanovom v meso in kri, zato so pa bili stanovi zadovoljni in so procvitali.

Začetkom novega veka so se razmere poslabšale. Kmetom so gospodovali grajščaki. Dokler je po grajskih družinah živela dejanska vera, se je kmetom dobro godilo in niti čutili niso podložništva. Ni bilo skoraj dneva, da bi kmet ne imel mesa v loncu. Ko so pa začele v novem veku cele gosposke plasti brezbožno živeti, je postal jarem za kmeta in rokodelca neznosen. Grajščaki so začeli kmete izmozgavati. Kmečki podložniki niso mogli več prenašati zatiranja in so dvignili kmečke punte.

Istotako se je brezbožni duh naselil tudi v rokodelske delavnice. Posledica je bila, da rokodelci niso več vzajemno delovali, nič več niso drug drugega podpirali in zato so začeli cehi razpadati.

Odkritje Amerike in tehnične iznajdbe so ustvarile fabrike s stroji. Rokodelec jih je sicer sprva nezaupno gledal, ker so mu kradle za služek in jemale delo. Ker pa ni bilo več stanovske organizacije, ki bi rokodelce branila, so morali ti pustiti svoje delavnice in iti delat v fabriko, pa ne več, kot samostojni obrtniki, temveč kot odvisni delavci.

Tako se je polagoma na razvalinah bivših procvitajočih stanovskih organizacij dvigal nov stan — meščanski, h kateremu so spadali podjetniki, veleobrniki, lastniki kapitala. Iz teh plasti se je razvila takozvana buržuazija, ki je postala nositeljica modernega gospodarskega razvoja. V njeni službi pa je ob strojih in kapitalu zrastel nov »četrti« stan, t. j. industrijsko delavstvo.

V srednjem veku je bil obrtni delavec, najsi bo pomočnik ali vajenec mojstrov tovariš. Živel je z njim v isti družini, jedel pri isti skledi in se veselil nad prospevanjem dela. Imel je veselje pri ustvarjanju, bil je ponosen na svoje delo in imel čut odgovornosti za svoje delo. Tako je bilo v delavnicah, dokler še niso stroji zaropotali v njih.

V moderni industriji pa ni več te vzajemnosti. Delavec ne pripada več mojstrovni družini, postal je »prost« t. j. svobodno lahko sklepa pogodbo in se seli iz kraja v kraj, seveda ga pa tudi gospodar lahko »prosto« postavi na cesto. Kjer delavstvo nima resne obrambne organizacije, mu današnji kapitalistični vek zatre vrat in vzame še ono trohico prostosti, ki jo ima po naravnih in božjih zakonih.

Najhujše je zadeto pa žensko delavstvo. Ženska je po svoji naravi mati in gospodinja. Vemo pa že iz zgodovine, da ni bilo mogoče vseh žensk zaposliti v domačem gospodinjstvu in da so se raditega pečale od nekdanj s svobodnimi poklici kot učiteljice, bolniške strežnice, uradnice in dekle. V teh poklicih so več ali manj našle zaslužek, srečo in stan.

Čisto drugačna je pa današnja usoda tovarniških delavk. Komaj 14 letna že stopi v tovarno. Zvečer pride utrujena od dela domov, če sploh ima dom in ni samo na stanovanju. Enakomerno fabriško delo jo tako zdela, da nima veselja za domače družinsko delo. Zato si išče oddiha po plesiščih, kinu in v drugih slabih zabaviščih. Prav velika sreča so v delavskih krajih prosvetna društva in zlasti dekliški krožki, kjer najdejo tovarniške delavke vsaj sestersko družbo, pravo veselje in prijeten odpočitek. Z žalostjo pa opazujemo, da v krajih, kjer tega ni — izginja poštenje in vera iz delavk ter tako propada delavski stan duševno in telesno.

Odkod pomoč?

To vsak lahko vidi dandanes: Stanovi so nezadovoljni. Kogar koli povprašaš, pa najsibo kmet, obrtnik, rokodelec, mali trgovec in zlasti delavec: vsak ti bo potožil. Neka težka mōra leži nad vsemi stanovi in povsod željno pričakujejo dneva, ko bi se jim to breme olajšalo in bi svobodneje dihali.

So različne struje, ki hočejo pomagati delavstvu, med njimi omenjamo zlasti dve: krščansko strujo in komunistično oziroma socialistično strujo. — Socialisti in komunisti hočejo s silo razbiti današnji red in uvesti novega, kjer bo vse državna last in nihče ne bo smel imeti privatne lastnine. — Ta nauk je nele težko izvedljiv, ampak tudi docela napačen, ker pozablja, da človek nima le gospodarskih potreb, temveč tudi duševne. Nemogoče je uvesti skupno imetje in zadovoljnost, dokler bo človek sebičen, grabežljiv in nevošljiv. In recimo, da bi se komunizem tudi nekaj časa upeljal, bi se moral vzdržati le s policijo in žandarji, česar pa svobodoljubni človek trajno ne bi mogel prenašati.

Druga struja, ki se nazivlje krščanska, pa hoče pomagati vsem stanovom, nele delavskemu stanu. Njen program ni revolucija, meč — temveč pravica na podlagi notranje obnovitve in izobrazbe.

O obeh strujah bomo še podrobneje govorili v »Pomenkih«.

Iz delavskega življenja:
Štrajk.

Stanovska zavest.

Kaj se vam zdi, ali ni med nami veliko takih, ki se sramujejo svojega stanu? Ne redkokrat se zgodi nele pri dekletih, temveč tudi pri fantih, da skušajo zatajiti žuljeve roke, češ: mi nismo kmetje! Brezdvoma igra v vseh teh slučajih vlogo pomankanje sta-

novske zavesti in spoštovanja do dela. Do teh usodnih napak nas je pripeljal moderni čas, ki skuša »modernizirati«: poštenje, običaje, obleko, zavest in obnašanje. Kako so včasih naši kmetje držali na svoj stan! Imeli so in ponekod še dandnes imajo staro kremenito stanovsko izobrazbo, držijo se gotovih običajev, poštenosti in svojega kmečkega ponosa, da jih ni sram, če bi kdo izmed njih stanovskih tovarišev v vasi, delal s svojim obnašanjem sramoto celemu stanu.

Dandanes je ta stanovske zavesti vedno manj nele pri kmetih, temveč tudi pri rokodelcih in zlasti pri delavstvu. V ta razpadajoča telesa stanov je treba vliti zdravega duha in stanovske zavesti.

Težišče našega društvenega dela naj bo nele zabava ali varstvo pred zunanjimi nevarnostmi, temveč delo za stanovsko zavest in izobrazbo. V naših društvih ne smemo imeti le »telovadcev«, »solistov«, »dramatikov« — v prvi vrsti imamo ljudi, ki se pripravljajo na življenje. Središče in temelj življenja in tuzemskega udejstvovanja pa je — stan. Vsakdo izmed društvenikov in društvenic je določen za

gotovi stan in se ravno v mladostnih letih pripravlja nanj. Med nižjimi sloji določijo že 15 letnemu fantiču poklic; s stališča svojih stanovskih razmer najlažje presoja državno in socialno življenje.

Čimdalje bolj čutimo, da nam je treba dobrih kmetov, izobraženih obrtnikov in delavcev, ki bi ne bili samo proletarci, neuki služabniki strojev, temveč bi svoje delo tudi poznali in se v njem izobrazili. Društvo mora delati na to, da priljubi članom njihov poklic. Skuša naj preprečiti prodajanje sinov in hčera, katere dajo starši v fabriko samo zato, da jim nosijo domov denar. Vpliva naj na obrtniške družine in mojstre, da ne bodo imeli vajencev in pomočnikov samo za hlapce, temveč za člane svojih družin.

Res je sicer, da naša prosvetna društva niso stanovska udruženja, temveč izobraževalno = vzgojna. Vendar nam že vzgojna naloga naklada dolžnost, da mlade člane pripravimo do tega, da ne bodo v poklicu videli le nekaj prisiljenega, nekaj kar »nese«, temveč izraz volje Stvarnikov in veliko odgovornost napram celi družbi.

Ni treba in ni mogoče, da bi se člani v društvu učili strokovne izvežbanosti; zato so delavnice. To jih učimo, kaj zahteva vsak stan od svojih ljudi. Pravočasno opozorimo že mlajše, naj se odločijo za stan, do katerega imajo veselje in zmožnosti. Pomagajmo jim pri iskanju mojstrov in posredovanju za službe. Oni brezbriznosti za bodočnost skušajmo postaviti se v bran in članom dopovedati, da so le cigani brez poklica, pa še ti ga navsezadnje imajo.

Nevarnost je, da ne bi društva, ki se omeje večinoma na zabavni del povzročila v članih stanovsko lahkomiselnost in zanemarjanje poklicnega dela. V društvih ne smemo tiščati članom oči pred velikimi dejanskimi življenjskimi cilji. In eden glavnih ciljev je: Ti, fant in dekle, ne boš v življenju telovadec, gledališki diletant: nastopal boš na drugem telovadišču in drugem odru t. j. na pozorišču stanovskih in socialnih vprašanj.

S tem ni nikakor rečeno, naj iz društva iztrebimo zabave. Bog ne daj! Samo monopola naj ne ima zabava v naših društvih, to hočemo! Verjemite, prijatelji in prijateljice, da bodo tudi starši in javnost sploh z veliko bolj prijaznim očesom gledala naša društva, če bodo videli, da se društva trudijo nele za šport in smeh, temveč — za življenje in zlasti za stanovsko zavest in napredek.

Ta veliki moment naj nam bo vedno pred očmi pri našem društvenem delu!

Nove steze.

Dr. M. Brumat.

Še o resnicoljubnosti.

Rekli smo, da hočemo vedno in povsod govoriti le resnico. Toda naša resnična beseda mora biti taka, da služi večni Resnici, da zamore graditi kraljestvo božje na zemlji. Večna Resnica je pa obenem večna Modrost in večna Ljubezen. Zato mora biti tudi naša resnična beseda iz modrosti in ljubezni.

Modra je naša beseda, če je smotrna. Smotrna pa je le tedaj, če hočemo z njo doseči uspeh za Boga in ne zase. So namreč ljudje, ki

govore vedno in stalno resnico, a ne iz ljubezni do resnice same, ampak nekako za šport in iz neke trme ter pretirane samozavesti. Hočejo pač veljati za resnične in odkritosrčne, pa ne pomislijo, da nemodro in nesmotrno govorena resnica včasih kraljestvo božje razdira, namesto da bi ga gradila. Ti ljudje ne pomislijo, da je resnica dragocen biser, ki ga moramo spoštovati in s katerim se ne smemo lahkomišelnosti igrati. Govori vedno resnico, a modro in s svetim spoštovanjem do tega utrinka večne Resnice.

Modro govoriš, če govoriš o pravem času. Ali bi zapel mehko sanjavo pesmico na šumnem pohodu, ko se fantje vračate s krasno uspele slavnosti? Ali bi pripovedoval o tihi sreči evharističnega jutra človeku, ki je ves razjarjen vsled prepirke, ki jo je imel s sitnim tovarišem? In o svežem kipenju v naši mladi mladinski organizaciji pač ne boš govoril ljudem, ki o njih veš, da nimajo čisto nič smisla za to, kar se imenuje vzor in vzorno stremljenje. Glej, sam Gospod je rekel, naj ne mečemo biserov pred prašiče. Govori torej resnico, toda o pravem času. Ne govori je, če bi to bilo nesmotrno; če bi resnica sama s tem trpela, ker bi ne našla poti v razumevajoče srce; če bi z resnico več škodoval, ko koristil.

Ko torej govoriš, moraš najprej premeriti kraj in presoditi razpoloženje onih, ki jim govoriš, da se boš mogel uveriti, ali bo tvoja resnica času in kraju tako primerna, da doseže uspeh za večno Resnico.

Iz tvoja beseda, ki je nekaj silnega in ostrega, mora biti iz *ljubezni*. O, blagoslovljena beseda, ki je vsa resnična in odkritosrčna, a nikdar in nikogar ne žali, ampak le dviga in vzpodbuja! Lagati se in se hliniti je zelo lahko, lahko je tudi brezobzirno resnico govoriti, naj že reže in seka in uničuje kakorkoli, — če imaš tak ali tak značaj. Toda govoriti iz Resnice in obenem iz Ljubezni je velika umetnost, je sad stalnega nadzorovanja in premagovanja samega sebe. Zares blagor možu, ki se v besedi ne pregreši ne proti resnici in ne proti ljubezni.

Pregovor pravi, da »resnica v oči bode«. In res, kolikokrat pride demo v položaj, da moramo ali tovarišu ali komu drugemu, ki je tako ali tako izročen naši skrbi, povedati kako bridko resnico. Sv. pismo nas opozarja, da moramo v takem slučaju sobrata pridobiti.

Kako posvari sobrata, da ga pridobiš? Tako, kakor želiš, da bi on tebe posvaril, če bi se ti nahajal v njegovem položaju. Ne dajaj ukorov pred drugimi, ako dosežeš uspeh na štiri oči in ako javnega ukora ne zahteva javni blagor. Javni ukor v društvu n. pr. bi bil le tedaj umesten, ako bi kdo dajal v društvu javno pohujšanje itd. Radi skritih napak tovariša javno ukorevati, se pravi krasti dobro ime njemu samemu in društvu, obenem pa uničevati upanje, da bi se postal boljši. Nobena stvar človeka tako ne potrdi v zlem, kot krivičen in nekrščanski ukor.

Predno izrečeš resnico, ki boli, preudari, ali nisi morda prestrog in ozkosrčen, premisli razloge, ki omiljujejo krivdo, zamisli se v položaj, iz katerega je vzrastlo to ali ono dejanje ali beseda tvojega bližnjega. Čim bolj boš preudarjal, tem previdnejši boš v svoji sodbi, tem milejša bo tvoja beseda, tem večji njen uspeh.

In ko govoriš tisto bridko resnico, naj čuti tvoj bližnji iz vsake kretnje, iz potez na tvojem obrazu in sleherne besede, da govoriš iz skrbne ljubezni in z vestnim preudarkom.

Kdor zna tako govoriti, očituje veliko srčno in umsko kulturo.

Kaka pridobitev bi to bila za našo »Prosv. zvezo«, ako bi mogla dati svojim fantom in dekletom tako visoko omiko.

Pa me vprašate, kakšna sredstva vam svetujem, da se naučite govoriti čisto resnico vedno in povsod, a modro in previdno, o pravem času in na pravem mestu, v pravičnosti in ljubezni?

Ljubite molčanje! Beseda ima neko čudno moč. Saj pravijo, da »beseda dâ besedo« in ko je človek vržen v val besedi, skoči kaj lahko čez mejo in zabrede v lahkomiselnost in lažno govorjenje. Morda si že tudi ti doživel, da ste se kdaj prerekali in da so padale nemodre, krivične in lažnive besede na desno in levo. Ko si se vračal od take, recimo, debate in si nekoliko mirneje razmišljal o njenem poteku, te je bilo samega sebe sram. Misli si si, koliko bolje bi bilo, da bi bil to in to zamolčal, ono in ono drugače povedal. Da ne bomo vedno le po toči zvonili, vadimo se v molčanju in poslušajmo ter premišlujemo tem več.

Ljubite samoto! Pričujočnost ljudi, pogosto zahajanje v družbo je druga sila, ki nas tira v laži. Med ljudmi se obudi v nas ničemurnost, sebičnost, nevoščljivost, oblastnost, nadutost in podobno. Kako velika je v družbi n. pr. skušnjava, da izdaš resnico za majhen dovtip; da na račun resnice in ljubezni izvabiš iz poslušavcev buren smeh itd. Ko si pozneje sam, se čudiš samemu sebi, kako si mogel tako govoriti le zato, da so se drugi smejali in občudovali tvojo duhovitost. Prijatelji, lepo in potrebno je društveno življenje, a za lep razvoj našega značaja je pravtako potrebna tudi ljubezen do samote.

Glejte iz oči v oči! Tudi telo nam more pomagati, da se naučimo govoriti vedno resnico z modrostjo in ljubeznijo. Zelo sumljivi so ljudje, ki jim med govorjenjem plešejo oči na desno in levo, če jih že ne zapičijo kar v tla. Ko se s kom pogovarjaš, stoj ali sedi mu mirno naproti in glej ga neprisiljeno in naravno v eno ali drugo oko.

Molite in izprašujte si vest! Bog je Resnica in Ljubezen sama. Če boš z njim zares v dobrih prijateljskih odnosih, boš tudi ti urno napredoval v resnici, ki bo v najlepšem skladu s krščansko modrostjo in ljubeznijo.

Bodi resničen tudi v kretnjah, v vedenju in celo tudi v obleki. Vse to naj izraža tvojo resnično notranjost. Izogiblji se v vsem tem slehernega pretiravanja in nenaravnega umetničevanja. Tvoja obleka bodi tvojemu stanu primerna, ne pa velika laž, kakor pri onih, ki imajo »čevlje na biks — v žepu pa niks«. Kaj bi se hoteli kazati imenitnejše in bogatejše kot smo v resnici, saj se s tem le osmešimo. Oni dan sem slišal o neki gospe, ki želi zelo razkošno nastopati, da se ji je pod sijajno svilen obleko nad čevlji svetlikala bela koža kar skozi dve raznobarvni potrgani nogavici.

Torej le bodimo v vsem resnični, a preprosto in modro resnični, resnični zlasti v duhu krščanske ljubezni.

Slovenski apostol.

Na 26. novembra bomo praznovali Slovenci stopetindvajset let, odkar se je porodil na kmečkem domu Slom pri Ponikvi nad Celjem *Anton Martin Slomšek*.

Škof A. M. Slomšek.

Še dandanes pripovedujejo stari ljudje na Ponikvi, da so videle ob njegovem rojstvu ženske na nebu znamenje, ki je kazalo na to, da postane novorojenček še velik gospod. In niso se motile.

Mladi pastirček, ki je bosonog pasel ovce pri ponikovski podružnici sv. Ožbalta je dosegel v življenju škofijsko palico in vodil slovenski narod tako, da je ostal njegov spomin med Slovenci živ, kakor morda nobenega drugega in da se njegove pesmi prepevajo in se bodo prepevale po slovenskih brdih in ravninah, koder se glasi slovenska beseda.

V mladih letih je okusil veselje in bridkosti kmečkega fantiča. Dasi so bili njegovi roditelji zelo premožni, vendar oče, pravi tip slovenskega kmeta, ni hotel dati sina študirat češ: Prvorojenec je in doma naj bo. Z osornostjo je skušal izbiti fantiču iz glave veselje do knjig in do šole. Ko sta nekoč orala z očetom na njivi, potegne sinko večkrat iz žepa šolsko knjigo, ki jo je bil vzel s seboj, a ko oče to opazi, zarohni: »Kmet boš tukaj in delal boš; le mestni gospodje nosijo bukve s seboj. Nikdar več ne smeš vzeti bukvic na delo!« Dečku so se udrle debele solze in bridko je potožil dobri materi in blagemu kaplanu Prašnikarju, da ga oče noče dati v šole.

Mati je že obupovala, ni pa obupal Prašnikar. Na materino prošnjo se napoti k očetu in ga prigovarja toliko časa, da se oče omehta. O Veliki noči leta 1814. je odšel mali Slomšek v celjske šole, kjer je pridno in vestno študiral.

Dasi je bil Slomšek z imovitega doma, vendar se mu za njegovih dijaških let ni dobro godilo. Precej trdi oče mu je od nekdanj dajal rajši premalo nego preveč; še manj se je pa pobrigal zanj, ko mu je umrla prva žena in se je dve leti kasneje oženil na novo. Z vso ljubeznijo se je trudil za mladega zapuščenega dijaka kaplan Prašnikar, ki je nadomestoval svojemu ljubljencu umrlo mater in ga vsestransko podpiral.

Po končanih študijah, med katerimi se je seznanil tudi s Presernom, je stopil Slomšek v celovško bogoslovnico. Takrat je vladala povsod v javnem in uradnem občevarju nemščina. Že na gimnaziji je Slomšek sam zase pridno študiral materin jezik in ves srečen je bil, ko je smel tudi v bogoslovju poučevati tovariše v materinščini. Tako lepo je govoril o mili slovenski besedi: »Med vsemi jeziki mora biti Slovincem najljubši naš materinski jezik. Kdor svoj materinski

jezik zavrže, ter ga pozabi in zapusti, je podoben zmedenemu pijancu, ki zlato v prah tepta, ker ne ve, koliko škodo si dela. Slovenski starši, ki slovensko znajo, pa svojih otrok ne učijo slovenskega jezika, so nehvaležni hišniki, ki zapravijo svojim otrokom drag biser, ki so jim ga izročili dedi. Taki očetje in matere so podobni gospodarjem, ki svoje očetno gospodarstvo prodajo, denar zapravijo za tuje ne-potrebne lišpe in pridejo slednjič na beraško palico. Slovenski jezik! Tebe hočem kakor najdražji spomin svojih staršev hvaležno spoštovati in ohraniti, za tvojo čast in lepoto skrbeti, kolikor premorem, v slovenskem jeziku hočem do svoje poslednje ure najrajši hvaliti Boga; v tej materini besedi hočem učiti ljubljene Slovence in želim kot hvaležni sin svoje drage matere, da — kakor je bila moja prva beseda slovenska — tako naj bo slovenska tudi moja poslednja! (»Drobtinice« l. 1849.)

Tako je pridigal in navduševal Slomšek svoje rojake ob severni jezikovni meji kot kaplan v Novi cerkvi nad Celjem in kot duhovni vodja v celovski bogoslovnici. Vlada ga je radi odločnega značaja imela na piki in opetovano je bil celo pod policijskim nadzorstvom. Vkljub temu, da je bil glavni nagib vsega Slomškovega delovanja, tudi narodnega in književnega, v prvi vrsti povzdiga verskega življenja med ljudstvom, je vendar neustrašeno in odločno zagovarjal narodne pravice pri vladi. Ko je zvedel, da je radi tega pod policijskim nadzorstvom je pozneje, ko je bil škof samozavestno šel na Dunaj k ministru ter mu brez strahu dejal: »V svesti sem si, da ravnam prav, in zato se ne bojim vse evropske policije!«

Ta neustrašeni narodni borec je bil pa velik nele v navdušenju za svoj rod, temveč tudi v delu zanj. V tistih časih Slovenci še nismo imeli pravih šol in slovenska knjiga je bila prava redkost. Izobraženstvo je bilo po večini, odtujeno narodu in njegovemu jeziku, med ljudstvom pa so bili ob pomanjkanju šol redki, ki bi znali brati in pisati. Te žalostne razmere so pa Slomška še bolj navdušile, da se je z vso vnemo oprijel snovanja šol. Kjer je mogel je snoval nedeljske šole, kjer so se otroci zbirali v nedeljo po maši in se učili pisati in čitati. Takrat ni bilo po vaseh šol v današnjem zmislu. Največ so si prizadevali po župnijah za šole duhovniki, njih pomočniki v šoli pa so bili šolniki organisti. Oni otroci, ki so bili bliže vasi in niso bili zaposleni doma, so prihajali v takozvano delavniško šolo po trikrat na teden, drugi pa v nedeljsko šolo. Koncem leta se je vršilo vpričo staršev javno izpraševanje in oni, ki so najodličneje odgovarjali, so dobili lepe nagrade. Ker je Cerkev imela pri šoli največ zaslug, zato je tudi škof imenoval izmed duhovnikov šolskega nadzornika, kateremu so bile podrejene vse šole v škofiji. Leta 1844. je postal višji šolski nadzornik zaslužni Slomšek in istočasno je bil imenovan za kanonika lavantinske škofije.

Z vso vnemo se je lotil šolskega vprašanja tako, da ga po pravici imenujemo prvega očeta in voditelja slovenskih šol. Prehobil je celo škofijo, obiskal vsako šolo, delal na to, da so se gradile nove šolske stavbe in dajal navodila učiteljem in duhovnikom. Glavno njegovo delo pa je bilo pisanje slovenskih učnih knjig. Človeku srce igra vesolja, ko čita njegovo knjigo: »Blaže in Nežica v nedeljski šoli.« Tako nazorno, domače in urejeno še ni bila sestavljena nobena učna knjiga med Slovenci. Dvojno lastnost imajo vse Slomškove knjige: Pisane so preprosto, polne najlepših zgledov in nauk ter globoko posegajo

v versko življenje. Take so bile tudi Slomškove pridige. Iz vseh krajev je drlo ljudstvo k njegovim propovedim, ker je govoril »kakor bi rožice sadil«. Ni čuda, če so se njegove pesmice, katerim je redno tudi sam dal melodijo, razširile po vsej deželi in jih še danes zelo radi prepevamo. Kdo ne pozna n. pr. znanih Slomškovih pesmi: »En hribček bom kupil«, »Glejte, že solnce zahaja«, »Preljubo veselje« itd. Kdor vzame v roke »Drobtinice«, ki jih je izdal l. 1846, mora občudovati neumorno pridnost in prijetno poljudnost, s katero je znal ljudi privleči le Slomšek.

Prišlo je leta 1846. V tem letu je bilo izpraznjeno mesto lavantinske škofije, ki je do tedaj imela sedež v Št. Andražu v labodski dolini na Koroškem, ker je k tej škofiji spadala nele Štajerska, temveč tudi del Koroške. Ugibali so, kdo bo novi škof. Vse oči so se obračale na Slomška, ki je imel takrat 46 let, a obenem so vedeli, da je skoro brezupno želeli si Slovence na tako odlično mesto. To pot pa je Bog hotel drugače. Salcburški nadškof, od katerega je bila odvisna lavantinska škofija, je zelo cenil Slomška, ter ga radi njegovih sposobnosti odločil za škofa.

Kot blisk se je raznesla ta vesela vest po vsej Sloveniji. Zvonovi vseh cerkva so slovesno zvonili, na gričkih so zagoreli kresovi, tedanji slovenski list »Novice« je prinesel navdušen pozdrav, skratka: celi narod se je radoval. Z zaupanjem v božjo pomoč se je lotil škof Slomšek težkega dela in skušal povsod varovati koristi Cerkve in naroda. Prepotoval je vso škofijo, pridigal navdušeno in prepričevalno, delal od ranega jutra do pozne noči. Dvoje zelo velikih zaslug si je pridobil škof Slomšek: Preložil je 1857. s papeževim dovoljenjem sedež škofije v srce štajerske Slovenije — v Maribor in ustanovil je s koroškim rodoljubom Andrejem Einspielerjem leta 1852. »Društvo sv. Mohorja« v Celovcu. Ta družba je postala prekornostna učiteljica slovenskega ljudstva in mu je tekom obstoja podarila nešteto lepih knjig.

Delo in napor sta utrudila neumornega apostola. Šel je še leta 1851. v Rim, da se pokloni sv. Očetu in prosi blagoslova za Slovence, a s potovanja se je vrnil slab. Dne 24. septembra se mu je bolezen shujšala. Poklical je k sebi duhovnike in ožje prijatelje, prejel po božno svete zakramente za umirajoče in se med litanijami krčevito stresel ter izdihnil svojo veliko dušo.

Slomškova smrt je globoko pretresla ves narod. Vsi listi so se ga udanostno spominjali, po vseh cerkvah so moliti za njegov večni mir.

Naš narod ga ni pozabil. Vkljub dolgi dobi živi njegov spomin med ljudstvom. Njegove knjige, nauki, resnice in zlasti njegov zgled pa budi in drami Slovence, opominjajoč jih očetovsko, naj ohranijo zvestobo sveti veri in milemu narodu.

Sedaj pa na delo!

(Piše okrožni predsednik.)

Sredi oktobra smo zborovali v Gorici. Ne gre mi iz spomina poročilo o notranji poglobitvi društvenega dela, ki ga je podal g. zvezni tajnik. Zdi se mi potrebno, da po svoje podam vsaj nekaj navodil, po katerih naj se ravnaajo društva v jesenskem in zimskem času.

Poletje je minulo. Vsled obilnega in težkega dela na polju je nekoliko zastalo delo v društvih. Kar je bilo pa dela, je bilo povečini zunanje: igre, koncerti, telovadni nastopi, izleti itd.

Sedaj prihaja jesen in poljsko delo je v kraju. Ta jesenski in zimski čas je najbolj pripraven za *notranje delo* v društvih in ni ga društva, ki bi se moglo upravičeno odtegniti temu prepotrebemu delu. Vemo namreč dobro, da društvo ne opravi svoje naloge s tem,

Prosvetno društvo »Mladika« v Gorici.

da enkrat na leto nastopi, potem pa obmolkne do drugega leta; takih društev ne maramo! Naša društva so *stalna šola*, kjer se teden za tednom, večer za večerom zbirajo člani nele k zabavi, temveč tudi k pouku. Naj podam par nasvetov, kako se vrši ta stalni pouk v društvih!

Znano je, da imamo v naši organizaciji fantovske in dekliske krožke. Dolžnost vsakega društva je, da jih ima. Dekleta se tedensko zbirajo k dekliskim večerom, fantje pa k fantovskim. In kaj naj počno na teh večerih? Odveč bi bilo poudarjati, kaj naj delajo, ko nam vsaka številka »Čolniča« daje gradiva več kot dovolj, fantje imajo na razpolago »Gospodarsko čitanko«, letos izda Mohorjeva družba »Socialno čitanko« — ali ni v teh knjigah tvarine dovolj! Kaj pa zgodovina in »Naš čolnič« — berimo ga skupno in nikar ne pustimo, da bi člani z očmi ošvrkali samo slike! Vmes pa pesmi in kakšno zabljeno za smeh! — Dekleta imajo za te večere tiskana »Predavanja«, ki jih dobe pri tajništvu P. Z., dobro jim bo služila, tudi »Vigred«. Tvarine je torej na kupe — le volje manjka!

Potrebno pa je, da se tudi vsi člani in članice zbero na skupni večer vsaj vsak drugi mesec, če ne pogosteje. Tem večerom pravimo pa društveni večeri, ker je pri njih udeleženo celo društvo. In kaj naj delamo pri teh večerih?

Koliko je prilik, ki jih lahko uporabimo. Za Vse svete so spomnimo umrlih društvnikov, pevski zbor na poje na grobovih, v društvu priredimo spominsko slavnost s par deklamacijami, petjem in kratkim nagovorom, posvečenim spominu umrlih. — Sredi novembra je praznik Sv. Martina, znan zlasti vinorodnim krajem. Kako lep večer se lahko priredi ob tej priliki. Društva se spomnijo dela v vinogradih, pesem se ukreše, naplete se pogovor o škodljivosti alkohola itd. — Koncem novembra je praznik Sv. Elizabete, patrona dobrotelov. Dekleta so zlasti poklicana, da ta dan začno z nabirkami za Sv. Miklavža, ko društvo obdari nekaj pridnih in revnih otrok. — Prihaja Božič. Umestno je opozoriti člane in članice na verski pomen Božiča in po prazniku obhajati v društvu božičnico. Božični prazniki so namenjeni agitaciji za »Čolnič«. Že preje morajo društva določiti več oseb, ki gredo od hiše do hiše nabirati novih naročnikov. — S Silvestrovim večerom, kjer se poslovimo od starega leta in pridemo v novo leto, se zaključi prvi del zimske sezone.

Poleg teh predmetov, ki že sami na sebi nudijo dovolj snovi za društvene večere, praznujemo v teh dveh mesecih 125 let odkar se je porodil *A. M. Slomšek* in 60 let rojstva *Janeza Ev. Kreka*. Ta dva moža zaslužita, da se ju spomnijo vsa društva pri društvenih večerih. Čujemo, da pripravlja Prosvetna zveza popolno izpeljane načrte za proslavo Slomškove in Krekove rojstne obletnice. Te zasnutke bo moralo proti odškodnini naročiti vsako društvo. *Ne sme biti nobenega društva, še tako majhnega, da ne bi do konca leta imelo društveni večer, posvečen škofu Slomšku in evangelistu Kreku!*

Poleg tega dela, je sedaj čas setve za odseke. Koliko prilike dajo zimski večeri telovadcem, igralcem in pevcem! Knjižnica naj se izpraši in knjige naj romajo po hišah, ko imajo v tem času ljudje priliko, da čitajo.

Ta jesenski in zimski čas je najbolj pripraven, da spoznamo sebe in organizacijo. Ne bo odveč, če se večkrat čita fantom in dekletom »Poslovnik«, zlasti oni del o društvenem in verskem življenju.

Bodi dovolj nasvetov in načrtov! Treba je zidarjev, da jih udeležijo. Ponavljam še enkrat nujno željo in sklep, ki je bil sprejet pri zvezinem svetu: *Okrožni predsedniki naj skrbijo, da bo potom društvenih predsednikov začelo vsaktero društvo v zimski sezoni s poglobitvenim delom. Društva, ki bi neopravičeno s tem delom ne začela in v kljub opominom spala, naj okrožni odbor predlaga Zvezi v izključitev!*

Po tem sklepu se bomo tudi ravnali, kajti boljše je imeti v okrožju par društev, ki delajo, kot pa obilo število — spečih.

Iz Neaplja v Pompej.

Uromarju za vedno v najboljšem spominu, pa sem si želel videti deležil sem se rimskega romanja naše škofije, ki ostane vsakemu še Neapelj in Pompej. V Valle di Pompei se je imela obhajati vprav 4. oktobra slovesna petdesetletnica božje poti k pompejski rožnavski Materi božji. Radoveden sem bil, kako uspe ta slovesnost, zlasti ta, ki so jo tamkajšnji listi tako šumno napovedovali.

V nedeljo 4. oktobra sem iskal v Neaplju od 5. do 7. ure prilike, da bi maševal. Toda neapelske cerkve se odpro tudi ob nedeljah šele okrog sedme ure. Komaj sem prišel v cerkev, že se je pojavila druga težava; strežnika nisem dobil. Odločiti sem se moral, da grem kar brez sv. maše na božjo pot in da poskušam tam srečo. Te moje težave in pa dejstvo, da so bile cerkve v nedeljo ob 7. uri še vse prazne, so mi vzbudile misel, da mora biti v Neaplju z verskim življenjem kaj žalostno. In sodil sem, da sta me neki železniški sopotnik iz Neaplja in neki mladenič, ki me je bil prejšnji večer spremljal na Posillipo nad Neapljem, napačno poučila, ko sta mi govorila o globoki vernosti napolitanskega ljudstva. Primerjal sem svoje izkušnje z njunimi izjavami in z izjavo stolnega cerkvenika, ki mi je dejal, da Napolitanci radi spijo in se šele okrog 11. in 12. ure v velikem številu udeležijo službe božje, in sem stopal z veliko radovednostjo na kolodvor, da kmalu vidim, kako je s to zadevo na božji poti svetovnega slovesa.

Na kolodvoru sem zašel na izredno dolg vlak, ki je bil rezerviran za mladeniče napolitanskih kat. krožkov. Ko sem zvedel svojo pozemoto, sem hotel izstopiti, pa me je neki mlad gospod ustavil in mi zelo prijazno ponudil svoj sedež v drugem razredu. Sprejel sem ponudbo in se lotil prijateljskega razgovora z mladeniči, ki so bili izredno živahni, a so se obenem zelo spoštljivo vedli do mene, tujega duhovnika, pa tudi do drugih duhovnikov, ki so kot duhovni svetovavci romali s svojimi krožki. Prvi vtis, ki sem ga dobil od te katoliške mladine, je bil ta, da se mlajši in starejši fantje, pa tudi fantje najrazličnejših stanov medsebojno zelo ljubijo in da zelo spoštujejo svoje duhovne svetovavce, to se pravi, da znajo v njih ceniti zastopnike cerkve in učitelje duhovnega in npravstvenega življenja. Pa ne, da so se držali pet korakov vstran, ne, opazil sem temveč zelo veliko zaupanje te mladine do voditeljev. Toda pri vsej prijaznosti in domačnosti, ima ta mladina duhovnega voditelja res za očetovskega voditelja, ne pa za policista ali morda na drugi strani za sovrstnika, ki ga upošteva, kolikor njeni razbrzdani mladostnosti prija.

Ker je sedel prav poleg mene predsednik vseh napolitanskih krožkov, ki jih je menda okrog 70, sem ga malo poprašal, kako se pri njih ta organizacija razvija. Povedal mi je, da zelo razveseljivo in da število silno narašča. Zdelo se mi je malo čudno, ker vem, da italijanski kat. krožki ne nudijo toliko zabave, kolikor naša kat. društva, in ker mi je bilo znano, da zahtevajo mnogo več verskih vaj. Predsednik sam mi je pravil, da se člani posameznih krožkov zbirajo vsako nedeljo po 1—2 uri v manjših kapelicah, kjer imajo sv. mašo, duhovni govor, uro čiščenja, prepevanje večernic in podobne verske vaje, zdaj več, zdaj manj, vsak mesec pa skupno sv. obhajilo. Vprašal sem, kako

je pri njih z zabavnimi prireditvami. Predsednik mi je odvrnil, da jih imajo le malo in v nekaterih krožkih sploh ne, dočim se vse veselice vršijo za vse krožke skupaj v zasebnih dvoranh; vstop imajo le vabljeni gostje. Njihova glavna zabava so večerni sestanki, ko prihajajo skoraj vsi člani v krožkovo dvorano ali sobo, kjer prebirajo liste in knjige, se razgovarjajo in šalijo, od časa do časa predavajo in podobno. Torej zares le nekako bolj preprosto družinsko življenje. To društveno življenje se mi je zdelo nekoliko presuhoparno in nisem mogel prav umeti, kako da se vkljub temu ta kat. akcija tako silno razvija. Zato sem prašal mladega advokata, ki je sedel meni naproti, kaj neki je njega zvalilo v krožek. Rekel mi je, da ljubezen, ki je v teh krožki doma, in želja, da bi sodeloval pri temeljiti obnovi verskega življenja.

Zvezni svet Prosvetne zveze v Gorici.

Radoveden sem bil, ali se kaj ukvarjajo tudi s političnimi vprašanji. Mladi advokat je to odločno zavrnil. Povedal sem mu svoje mnenje, da mora dobiti mladenič v društvu vendar tudi nekoliko politične orientacije. Pojasnil mi je, da splošnopoliitične in socialne osnovne nauke pač dobijo v raznih predavanjih, da se pa v strankarske prepire načeloma ne spuščajo. »Toda« — sem mislil — »ali se ne bojite, da doživite z vso, še tako lepo urejeno kat. akcijo, v odločilnem trenutku velikanski poraz v javnosti? Saj morate skrbeti, da uveljavite svoja socialna in verska načeta tudi v javnem življenju.« »Nikar se ne bojte,« mi je odvrnil, »da bomo zgrešili pot, če se točno držimo navodil mladinskega papeža Pija XI. Mi smo prepričani, da bo mladina, ki se vzgaja v globoko verskem duhu in v duhu kat. discipline, tudi pri volivnih žarnicah izpolnila svojo dolžnost.« Če postavimo trdne temelje in močne zidove, pride streha sama od sebe — kot nujna posledica. Vse naše gibanje in naša orientacija glede politike v naših vrstah sloni na prepričanju, da se hiša ne sme zidati pri strehi. Mi hočemo trajnih in ne le hipnih uspehov.«

»Valle di Pompei!« so vzkliknili mladeniči in razvijali svoje prapore — zgolj verskega značaja in vse okrašene z najrazličnejšimi svetinjami. Nacionalnega timbra nisem sploh nič opazil.

Prerival sem se po ulicah, ki so bile vse okrašene, kakor še nisem videl zlepa, proti cerkvi, kjer sem maševal med ljudsko gnečo. Ta dan se je zbralo na tej božji poti poleg kardinala Sily-ja nad 20 škofov, nešteto duhovnikov in, kakor so poročali časopisi, do 200.000 vernikov. Na zidovih so bili drug poleg drugega lepaki z vznešenimi vzkliki k Materi božji. Po slovesnosti drugega kronanja milostne podobe je bila pontifikalna sv. maša na velikem trgu pri svetišču. Oltar je bil postavljen na visokem odru, ki mu je služila kot ozadje ogromna slika pročelja neke bazilike, katero je naslikal neki profesor leta 1924. Navdušenje vernega ljudstva je bilo nepopisno.

In česar mi nismo vajeni, udeležilo se je te velike slovesnosti z izrednim navdušenjem ogromno število mož, mnogo pravih odličnjakov, in na tisoče katoliških mladeničev, ki so se bili udeležili skupnega sv. obhajila ob 10. uri po dolgi vožnji.

Naj še omenim, da je položil začetke te božje poti pred petdesetimi leti še živeči Jernej Longo, ki je vkljub svoji advokatski službi imel časa dovolj, da se je preizredno žrtvoval za duhovna in telesna dela usmiljenja do zapuščenega ljudstva. Poleg pogleda na kat. mladino me je najbolj razveselil pogled na stotine sirotk, ki imajo svoje zavetje v Longo-vih ustanovah. Ker je torej pompejska božja pot vzrastla iz tal velike krščanske dobrodelnosti, je dosegla v 50 letih tako velik svetovni sloves.

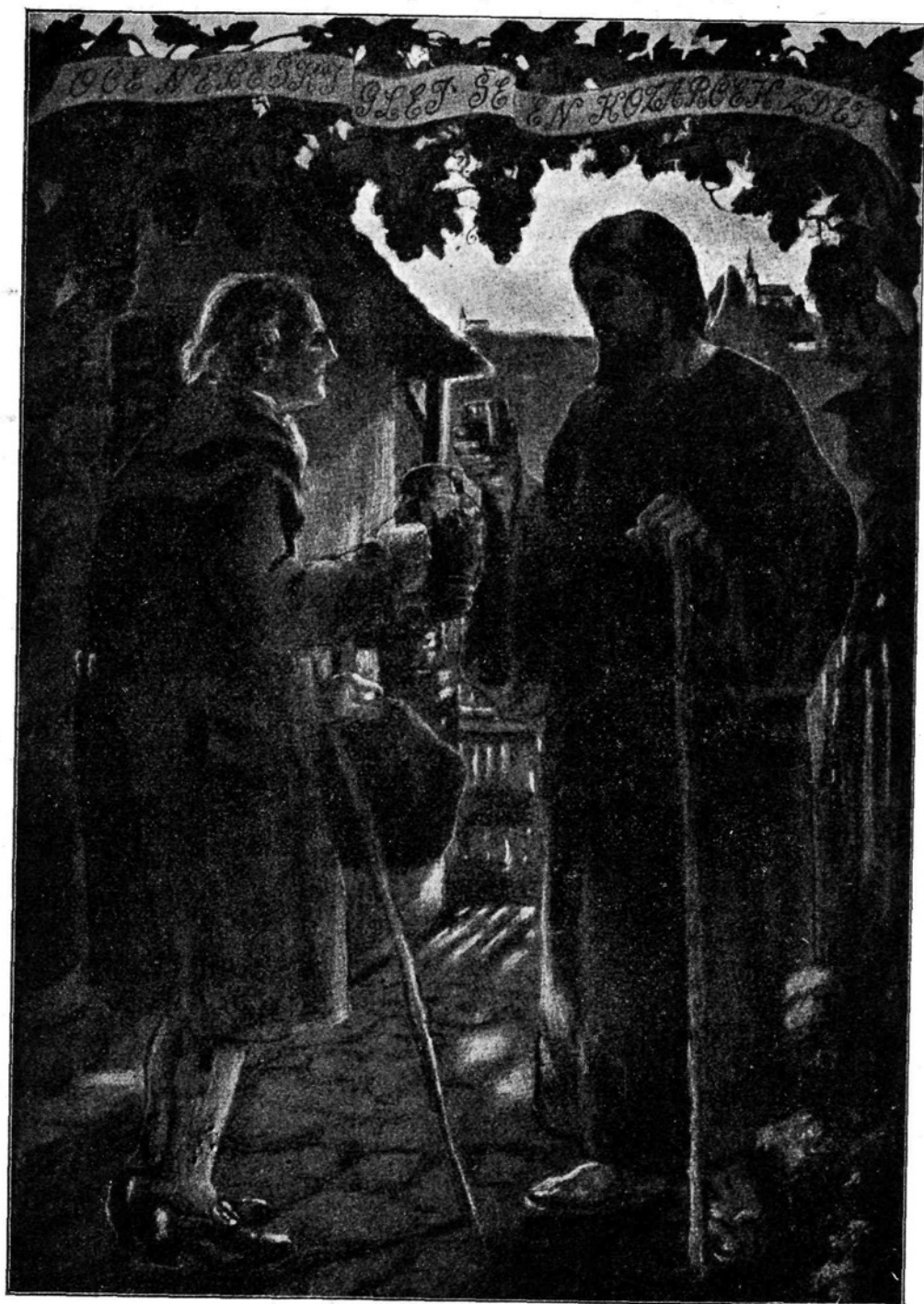
Brijska.

*Pesem naša valovi
kakor Brda naša;
polna žarke je moči
kot rebula naša.*

*V pesmi naše zlijemo
radost in bolesi,
v vino pa natočimo
navdušenja, zavesti.*

*Le imejte drugi vsi
vsegar, kar želite,
samo da nam pesmice
in trtice pustite.*

*Pesem naša valovi
kakor Brda naša,
polna žarke je moči
kot rebula naša.*

Vipavska legenda.

Dekliška greda.

Žagarič:

Strup.

Družabna bitja smo in tako vplivamo drug na drugega z besedo in zgledom. Če bi nas vlekla beseda in zgled dobrih in poštenih, naj že bo, bilo bi vse prav in zelo koristno, pa žal da smo taki, da le prerada vpiva na nas tudi slaba okolica.

Tudi v dekliškem življenju je bilo in je še tako. Kolikokrat se je že zgodilo, da je šlo iz vasi par deklet v mesta — v službo in so prišle nazaj s sprijeno govorico, s polizanim vedenjem in to hudo je najhuje: ta in ona brez deklištva. To pa je bilo posebno še v časih, ko ni bilo društev, kuga za domačo vas in še za pol fаре.

Sosedova Metka je šla v mesto služiti. Pisala je, kako se ji dobro godi, kako je srečna in zadovoljna. Po dveh letih je prišla v domačo vas in prinesla s seboj visoke pete in osmojene lase in krajše krilo, kakor so jih nosile dekleta po vasi. Brž je bilo govorjenja po vasi, posebno med dekleti. Veste kaj, Metka že ve, kaj je prav, saj je bila v mestu. Tam je opazovala mestno življenje, izobraženo gospodo.

Dekle! Če bi šlo samo za visoke pete, ki ti bodo po izjavah zdravnikov več ali manj skrivili hrbtenico, če bi šlo samo za osmojene lase, ki ti jih bo žal morda že čez deset let.

Gre za vse več! Kako lahko je taka Metka strup in kuga za Tvojo dekliško dušo, za tvojo vero, za tvoje v Bogu srečno življenje.

Ali se spominjaš Metke, ko je bila še doma in je šla z dekleti čez vas rdeča ko črešnja, zdrava ko hrast, sveža in brhka, vesela in srečna in veselo njeno deklištvo je dvigalo vas in župnijo. Le spomni se, kako je bila doma ubogljiva, pridna, vestna in skrbna za njivo in polje, za kuhavnico in šivanko. Vsako nedeljo je šla tri četrt ure daleč k maši in k večernicam. Kako ste jo rade imele dekleta. Kako so jo spoštovali fantje.

To ni več naša Metka. Kakor da ni iz naše vasi. Z vsako ne govori, doma se čuti tujko. Z materjo je osorna, očeta se sramuje. K maši gre včasih, da se pokaže in nastavi tam blizu vrat.

»Zakaj ne hodiš k spovedi in sv. obhajilu, kakor si hodila včasih?«

»Pojdi no — ti pravi Metka — jaz že vem. Tam po mestih, tam je življenje, so ljudje veseli in zadovoljni brez maše, brez spovedi. Kaj molitev, kaj duhovniki...«

Dekle, glej, da Ti ne bo nevarno in zapeljivo tako govorjenje. Opazuj Metko in spoznala boš, da Metka brez maše in spovedi, brez molitve in Boga tudi resnično srečna ni več. Sebi ne verjame, kar govori.

Kako, da ni vedela v mestu za toliko in toliko lepih, čistih dekliških duš, da ni videla tam toliko žive vere, toliko obilne in lepe molitve in spovedi in obhajil...

Greh beži od luči in ne verjame, da so srečni, resnično srečni le tisti, ki verujejo, upajo in ljubijo večno Resnico, Dobroto in Lepoto.

Z grehom je šlo deklištvo in z njim gre tako rada vera in sreča.

Iz dekliških krožkov.

Števerjan. Tudi pri nas se je zbudila želja po ustanovitvi »Dekliškega krožka«. Dne 11. 10. 1925. popoldne smo se zbrale dekleta v naši društveni sobici. K nam so prihitele tudi sestre iz Gorice. Ustanovni občni zbor se je vršil prav domače, a pristržno. Naša sestra iz Gorice, gospodična Gita nam je v ljubkih, iskrenih besedah orisala pomen in cilj »Dekliških krožkov«. Z vnemo smo sledile njenim besedam ter si jih vtisnile globoko v srce. V odbor smo si izvolile: načelnica A. Maraž, namestnica Štefanija, tajnica Leopolda Škorjanc ter dve svetovalki: Rozalija Škorjanc in Pepca Maraž.

Po kratkem razgovoru smo zaključile ustanovni občni zbor z našimi milimi domačimi pesmicami. Razšle smo se z dobrimi nameni in trdnim upanjem, da bomo neustrašno korakale po začrtani poti, ki pelje do najvišjega cilja, do izobrazbe dekleta, žene in matere. Vemo, da bodo na tej poti mnoge ovire, a pogum in dobra volja premagata vse.

Našim sestram iz Gorice, najprišrčnejša hvala za njih trud, ostalim sesterskim krožkom pa kličemo iskreni: Bog živi!

Angela.

Breginj. Pomotoma še ni bilo objavljeno v »Čolniču«, da smo tudi me breginjska dekleta ustanovile svoj dekliški krožek, in to že 17. maja t. l.

Zavedale smo se, da je naša bodočnost v nas samih, da kakor se me vzgojimo, taka bo tudi naša deca. Odvzeta nam je danes šola, kjer bi se mogli naši malčki vzgajati v ljubljeni materinščini. Naša šola ni več mati-vzgojiteljica, ampak prava mačeha našim otrokom. Zato smo si me stavile za svoj cilj: doseči hočemo poleg gospodinjkega

znanja tudi ono potrebno izobrazbo, ki jo mora danes imeti prava primorska mati, da bomo tako lahko nadomestile to, kar danes šola premalo, veliko premalo dá našim otrokom.

Naš krožek je čez poletje zaradi obilnega dela začasno prenehal s svojimi večernimi sestanki, a se danaj zopet redno tedensko zbiramo k večernemu pouku, kjer se čutimo vse popolnoma eno. Upamo, da bomo pod načelstvom skrbne in spretnne gđ. Marije Štolfa dosegle svoj cilj. Sedaj smo tudi sklenile, da bomo vprizorile igro »Zgubljeni raj«. Pošiljamo sestrške pozdrave vsem našim somišljenicam.

Vrtojba. Polagoma, a gotovo smo stopile na dan. V nedeljo 25. okt. smo ustanovile dekliški krožek, h kateremu se je priglasilo nad 30 članic. Vesele smo bile navodil, ki nam jih je ob tej priliki podal g. zvezni tajnik. V odbor smo si izvolile naslednje tovarišice: Batistič Agata načelnica, Rafaela Podberšič tajnica, Lojzka Rešičič blagajničarka, Faganel Flora in Gorkič Augusta, vaditeljici. Z željo, da bi krožek prospeval, kličemo vsem sestram širrom dežele krepki »Bog živi!«

Log pod Mangartom. Ker gre s fanti nekoliko težje pri društvnem delu, so se ojunale dekleta. Ustanovile so dekliški krožek. V decembru upamo spraviti na noge tudi društvo »Mangart«. Škoda le, da nam zelo primanjkuje knjig. O nadaljnjih uspehih bomo še poročali.

Gorica. V trudu je veselje, to izkušnjo imamo tudi me pri svojem delu. V zadnjem času smo posvetile glavno skrb naraščaju, ki ga vodi posebna učiteljica-vaditeljica. Tudi dekliške večere smo začele prirejati same, le s telovadbo ne gre, kot bi moralo iti.

Telovadba.

F. G. Šmid.

Ob zaključku telovadnih nastopov.

»Domu gradimo slavo
in čast!«

Oživelo je v naši primorski domovini že precejšnje število telovadnih odsekov naše »Prosvetne zveze«; dal Bog, da jih kmalu še več!

Zato se mi zdi potrebno, dati telovadnemu oddelku P. Z. malo nasvetov, da se naši mladeniči in mladenke še prej izpopolnijo, in da njih prireditve potegnejo ljudstvo naše.

Pred vojno smo imeli zelo kombinirane-zapletene rajalne pohode. Prav je, da so ti odpadli, ker so se telovadci že pred prostimi vajami utrudili, kaj pa šele potem za orodno telovadbo!

Toda vendar brez rajalnega prihoda na telovadišče ne sme biti! Vsa četa naj se prikaže občinstvu! Če je mnogo telovadcev, pridi v čveterostopu, če ne v dvostopu! Vedno pa bolje v dvostopu. Prišedši na telovadišče, naj koraka čela četa v čvetero ali dvostopu do konca telovadišča, tam stoj načelnik in jih deli na desno in levo, malo pred vhodom naj se združijo. S tem se občinstvo opozori na telovadce in se vname zanje. Že tak priprost rajalni prihod si bo pridobil simpatije.

Korakanje bodi strumno, ne premeško! Namen korakanja je vtrditi mišice v ribcah — mečah in okrečiti kolena. Zato stopaj s celim podplatom, celo nogo, ne samo po prstih; s tem se noga nekam okolenči. Korakajte torej gibčno, pa ribce — meče — nazaj! Korak naj se čuje, naj odmeva!

Pazi pri korakanju pri krenitvi na strogi pravi kot! Ni lepšega kot tak ojster pravi kot; pa tudi ne za telovadca slabšega: kot zaokrože-

nje pravokota! Ravno tu se spozna strumno korakanje. Torej telovadci pozor!

Glava pokonci, prsi vzravnjane, oko uprto na načelnika, roke ob životu trdne, odgovarjajoč koraku. Prédse ne mahati! Za vaje na orodju bodi vedno natančen načrt! Gre se tu za varnost, večkrat za življenje!

Kako more vedeti načelnik, ki mora vendar vedno stati pri drogu ali bradlji, kaj bo posamezen telovadeč proizvajal? Kako ga bo varoval?!

Sploh varnosti ni nikdar preveč. Pazimo na to, da se nam ne bo očitalo: ta ali oni je v naši telovadbi ponesrečil!

Mlajšim telovadcem ne pustite težkih vaj na orodju. Vadi, utrdi se, potem boš krepak telovadeč!

Pri vsej telovadbi pa vladaj: stroga disciplina!

Še nekaj za telovadkinje. Opazil sem na lepem nastopu na Slapu, da telovadkinje ovirajo pri korakanju in prostih vajah: visoke pete! Čisto naravno je, da je tako teža telesa naprej. Korak zato ni varen, strumen. Videl sem pa v vrstah telovadkinjo, ki je imela sandale. Precizno, kot vojak je stopala, ni se bala ne zemlje, ne krilca, da bi se zapletla vanj. Zato svetujem: mladenke, telovadkinje, nabavite si za javne nastope sandale! Če ne morete same, priskoči Vam na pomoč »Prosvetno društvo«! Prvič: bo tako lepa enotnost, drugič: boste bolj varno nastopale in slednjič: se boste odvadile tem visokim gredam in si prihranile precej palank!

Nazadnje še nekaj za vse skupaj. Ko ste telovadci, z božjo pomočjo

jo dovršili težke svoje točke, ne capljajte proč kot slabiči, drug za drugim, da se tako malenkostno ne izgubite!

Priredite zopet rajalni odhod kot v začetku. Pokažite se še enkrat občinstvu v celoti, cela četa, da ne sejo ta zadnji vtis domov! To Vam priporočam za prihodnji nastop! Bog živi!

Telovadni nastop v Batujah. Nismo še pozabili na telovadni nastop, ki se je vršil prejšnje leto v Batujah, a že nas prijazne Batuje zopet vabijo, da vidimo ko praznujejo vrli telovadci in telovadkinje srednje-vipavskega okrožja svoj veseli praznik. Naši javnosti se je v nedeljo 27. septembra predstavila v Batujah četa krepkih telovadcev in telovadkinj.

Strumno so prikorakali na telovadišče, ponosni in samozavestni. Rajalni pohod, ki je sestajal iz več slik, se sicer ni posrečil popolnoma a je nudil vendarle lep prizor. Godba goriškega godbenega krožka je dobro igrala, le sredi pohoda je naenkrat prenehala in s tem marsikateremu telovadcu otežkočila korak. Člani so začeli izvajati proste vaje, ki so bile podane dobro. Nekateri telovadci so telovadili z eleganco, so bili pa tudi slabejši, ki so zlasti težne opore, čelne loke, kritje in enotnost tolmačili čisto po svoje. Lep odhod 40. članov je napravil na občinstvo dober vtis. Že so tu naši malčki, 20 jih je. Nastopili so s prostimi vajami. Prvo in drugo vajo, zlasti drugo so izvajali zelo dobro, pri tretji in četrti pa so bili najbrže že nekoliko trudni. Kritje je bilo boljše kot pri članih. Nastopili so člani s palicami. Zdelo se nam je, da so bili v svojem izvajanju premalo živahni, sicer pa so bile vaje zelo lepe, zlasti četrta. — Pokazalo se je ob tej priliki, da so bili okras ki iz papirja na telovadišču nekoliko prenizko postavljeni. — Evo nam novega prizora: ob udarcih ve-

sele koračnice prikoraka na telovadišče 50 članic, ki jih občinstvo sprejme z živahnim ploskanjem. Izvajale so proste vaje prav dobro. Kritje je bilo v začetku dobro, pozneje se je pa na to manj pazilo. Veselo in strumno so odkorakale naše mlade in pridne telovadkinje in občinstvo jih je spremljalo z glasnim ploskanjem. Četa članov je nato na pravila štiri lepe skupinske vaje, od katerih je bila četrta najlepša. Večja sigurnost članov bi napravila še lepši vtis. Zopet imamo na telovadišču naš naraščaj, to pot pa kar s puškami in čakami. Bil je lep prizor. A opazili smo, da se malčki pri izvajanju gotovih osnovnih gibov nekoliko zanemarjajo. Moško so odkorakali iz telovadišča v zavesti, da so svojo nalogo dobro rešili — i nres so jo. Pri orodni telovadbi članov smo opazili dokaj dobrih telovadnih moči. So bili pa tudi telovadci, ki so smatrali veletič za višek telovadne popolnosti. V bodoče naj bi se polagalo več važnosti na lahkotno in točno izvajanje.

A program nastopa še ni bil izčrpan. Po dve in dve skupini članov sta pričeli v medsebojni tekmi z metanjem krogle in vlečenjem vrvi. Tekanje naraščaja v vrečah in druga temu podobna tekmovanja naj bi izostala radi resnega lica, ki naj bi ga telovadni nastopi tudi v naprej obdržali. — Vsi telovadci in telovadkinje so nastopili v enotnih telovadnih krojih, le v času tekmovanja smo videli na telovadišču članke brez ali v pol-krojih. — Vreme je bilo tekom nastopa ugodno, po nastopu pa je moral marsikateri sledalac pospešiti kroak, da ga ni dohitel dež. Nastop nam je bil v dokaz, da so vodilne moči okrožja ter posameznih odsekov pridno delale. Vsak je zadobil vtis, da so naši fantje in dekleta vztrajno marljivo, da bo njih vztrajnost priborila naši telovadni organizaciji boljših uspehov. Fantje, dekleta, ponosni

Glasbeni vestnik.

Skladatelj Emil Adamič obhaja letos 25-letni jubilej svojega umetniškega delovanja. Hvaležni smo mu za vsa njegova dosedanja dela, s katerimi je tako bogato obdaril naš narod. Naše iskrene čestitke so združene z željo naj nam ga ohrani Bog še mnogo, mnogo let.

P. Hugolin Sattner: Tajda. Naš odlični skladatelj je dovršil pred kratkim svoje dosedanje največje delo — opero *Tajda*. Libretto mu je napisal pisatelj Ivan Pregelj. Delo je izročeno ljubljanskemu opernemu gledališču.

Pevsko društvo »Ljubljanski zvon« je obhajalo dne 5. okt. svojo dvajsetletnico, pevovodja Zorko Prelovec pa petnajstletnico svojega delovanja pri tem društvu. Na slavnostnem koncertu, ki se je vršil ob tej priliki, so izvedli poleg drugega tudi *Psalm na višini* od goriškega skladatelja Emila Komela. Kakor poročajo listi, je imela skladba lep uspeh.

E. Adamič: Osem lahkih možkih zborov na narodna besedila. Cena s poštnino vred 20 dinarjev. — Stan-

ko Premrl: *Štirje ženski dvospevi* s spremljevanjem klavirja na besedila Karla Široka. Cena partituri s poštnino vred 25 dinarjev. Obe deli je kritika močno pohvalila; dobivata se pri »Ljubljanskem zvonu«, Narodni I. Ljubljana.

Glasbeni tečaj pevskega zbora Zveze slovanskih učit. društev Jul. Krajine. Vršil se je v Gorici v prostorih »Trg. doma« in je trajal od 3. do 12. septembra. Obiskovalo je ta tečaj krog 60 članov in članic pevskega zbora. Na učnem programu so bili sledeči predmeti: 1. Dirigiranje in interpretacija (g. Srečko Kumar), 2. Praktično izobraževanje glasu in metodika pevskega pouka (gdč. Frida Ščekova), 3. Teorija petja in zgodovina slov. glasbe (g. A. Sever), 4. Uvod v glasb. oblikoslovje (g. I. Grbec). Ob zaključku tečaja je priredil pevski zbor dva lepega koncerta; prvega v Gorici, drugega v Dornbergu. Poleg tega je posetil zbor v letošnjem poletju tudi Prvačino in Solkan. Vse koncerte je vodil g. Srečko Kumar.

Naše prosvetno delo.

Občni zbor Prosv. zveze.

Podpisani odbor javlja vsem prosvetnim oddelkom, okrožjem, društvom in krožkom, da je sklican na podlagi § 177.

Občni zbor

v nedeljo dne 29. novembra ob 9. uri dopoldne. Spored je naslednji: 1. Otvoritev, 2. Poročila zveznega odbora, revizorjev, prosvetnih od-

delkov in okrožij, 3. Predlogi in načrti, 4. Volitve, 5. Slučajnosti.

V Gorici, 26. oktobra 1925.

Zvezni odbor:

Dr. Vl. Glaser, predsednik

Dr. St. Brajša, podpreds., prof. F. Terčelj, tajnik, D. Doktorič, inž. J. Rustja, dr. J. Bitežnik, Ivan Krpan, odborniki.

Vsako društvo je dolžno poslati na občni zbor svojega zastopnika; ona društva, ki bi tega ne mogla, se morajo opravičiti. Ker se na isto nedeljo začne v Gorici znani Andrejev semenj, naj bo udeležba še številnejša. Vstop imajo vsi društveni člani in članice, glasovalno pravico pa predsedniki društev in okrožni predsedniki, zvezni odborniki in načelniki oddelkov. Na društva bodo razposlana vabila, ki naj jih odbori izpolnijo in vroče odposlancem, da se z njimi lahko izkažejo. — Na gotovo svidenje!

Osebnosti. Šestdesetletnico je praznoval te dni veleč. g. župnik Ign. Leban v Batujah. Prosvetno društvo mu je priredilo prigraden slavnostni večer. Ob tej priliki je jubilaru izročil udana voščila v imenu Prosvetne zveze g. T. Simčič. Znanemu ljubitelju naše mladine kličemo iz srca: Na mnoga leta! — Poročil se je dne 23. septembra na Straži pri Cerknem g. Metod Tušar, predsednik cerkljanskega okrožja z delavno društveno članico Franko Lahar narjevo. Vrlemu paru želimo božjega blagoslova na novi poti. — V Šturijah sta se poročila g. J. Pivk z gđc. Jožico Žejn. Obe ma vrlima društvnikoma naše iskrene čestitke! — Umrli je v Orehovljah bivši društveni predsednik g. Alojzij Silič. Neumnemu prosvetnemu delavcu, ki je vsled težke bolezni prežgodaj legel v grob, naj bo Bog plačnik! — Na Vrhcu Sv. Mihaela so pokopali g. Jožka Cotiča, soustanovitelja ondotnega društva. Pri pogrebu je zastopal P. Z. g. Ivan Krpan. Blage mu pokojniku naj sveti večna luč! — V Idriji ob Bači so zagrebli 25-letnega zvestega člana »Prosvetnega društva« Srečka Lebana. Večni mir blagi duši!

Zvezni svet. V nedeljo 18. oktobra je zboroval v Gorici Zvezni svet Prosvetne zveze. Udeležilo se

ga je 25 zastopnikov prosvetnih okrožij, odsotna sta bila le predsednik planinskega in cerkljanskega okrožja. Slednji se je opravičil. Ob 9. uri dopoldne je otvoril poslabno zborovanje predsednik P. Z. g. dr. Vl. Glaser ter poudarjal v nagovoru zgodovinsko važnost prosvetnega dela. Nato je poročal zvezni tajnik o poglobitvi društvenega dela. Predočil nam je nazorno zgodovino povojne prosvetne organizacije, razkril njene nedostatke glede organizatoričnega dela, idejnih smeri in vsebine društvenega delovanja. V dolgi, izredno živahni debati so gg. okrožni predsedniki podali nabroj nasvetov in načrtov, ki jih je predsedstvo sestavilo v resolucije, katere bodo predložene občnemu zboru. Drugi referent dr. Bitežnik je poročal o večerni šoli. Poudarjal je, da sta ustroj in zasnova sedanjega društvenega dela le prehodnja stopinja za večerno šolo, ki naj tvori samopomoč radi izgubljenih šol. Orisal je organizacijo teh večernih šol, navedel vsebino čitank in označil poslovno možnost. V resolucijo je bil sprejet predlog, naj se po vseh društvi uvedejo in redno vrše društveni, fantovski in dekliski večeri, ki tvorijo nekako pripravljavo obliko za večerne šole. V tretjem referatu, ki ga je sestavil g. Kralj, smo slišali mnenje o vsebini in obliki »Našega Čolnič«. Zvezni svet je privzel v resolucije predlog, naj se ohrani »Čolnič« v dosedanjih obliki in vsebini; skuša naj se uvesti vanj vseeno nekaj zabavnega čtiva. Agitacija za list mora biti letos kar najživahnejša in se v ta namen določite dve nedelji, oziroma dva »Čolničeva dneva«.

Sklepno poročilo o finančnem stanju P. Z. je podal predsednik dr. Glaser. Zvezni svet je enoglasno odobril načrt glede sklada, organiziranih podpor in rednih doneskov. Udeleženci so enoglasno sklenili

zastaviti vse svoje moči v to, da se zagotove prosvetnemu gibanju potrebna sredstva.

Pri slučajnostih je prišlo v pretes vprašanje glede društvenega koledarčka, prireditve, primernih iger in osnutkov za društvene večere.

Zvezni svet je zboroval napretrgoma šest ur in rešil množino perečih vprašanj. Ob 3. uri popoldne je zvezni predsednik dr. Glaser zaključil pomembno zborovanje.

Predavali so v tem mesecu gg.: Dr. Glaser na Colu, R. Bednarik v Vrhpolju, zvezni tajnik v Volčah, ga Glaserjeva v Sovodnjem, Avčah in Biljah, gdč. Podobnik v Števerjanu, dr. Brajša in D. Doktorič na Vrhju Sv. Mihaela, Kralj, R. Bednarik in tajnik v »Mladiki«, Iv. Krpan, dr. Bitežnik in tajnik na Pečinah, slednja dva tudi v Tolminu. — Opozarjamo društva, naj v mesecu novembru ne vabijo zvezinih predavateljev, ker so oddani na tečaj jih. Društva so dolžna plačati potnino za predavatelje Prosv. zvezi.

Okrožja.

Organizatorični tečaji se nadaljujejo po okrožjih. Namen teh tečajev je, da društvenim odbornikom dajo vpogled v društveno delovanje. Poleg načelnega predavanja se urijo člani v praktičnem poslovanju in vodstvu društva.

Tak organizatorični tečaj se je vršil za planinsko okrožje 4. oktobra na Pečinah. K tečaju je prišlo nad 50 odbornikov in odbornic iz planinskega okrožja. Zastopana so bila društva: Ponikve, Logaršče, Idrija ob Bači, Slap, Bukovski Vrh in Št. Vidska gora. Tečaj se je začel ob 9. uri dopoldne z načelnim predavanjem. Med predavanjem so prišli zastopniki varnostne oblasti, kakor se domneva najbrže na podlagi denunciacij ne-

katerih Pečanov, ki jim ni všeč krščanska prosveta. Ker je bilo zborovanje večalimanj moteno, so predavatelji le v glavnem pojasnili najvažnejša pravila dopisov in poslovanja ter razdelili vzorce. Vkljub neprilikam se je vršil občni zbor »Planinskega okrožja« in tečaj zadovoljivo končal. Pri kosilu, kate-rega so vzorno oskrbele nekatera marljiva dekleta iz Pečin, so napravili vsi udeleženci izlet na Ponikve in na Razgled. Bil je krasen dan in sijajno razpoloženje v vseh. Med petjem, smehom, resnimi pogovori in pravi prijateljstvom, ki ga zmore imeti le krščanska prosvetna organizacija so se udeleženci poslovili od predavateljev in se med vriskanjem in petjem vrnili domov.

Novi okrožni odbor je sestavljen takole: Ig. Pisk, predsednik, L. Hvala iz Ponikev namestnik, L. Kovačič iz Idrije tajnik, Peter Kenda iz Ponikev blagajnik. Za revizorja sta bila izvoljena Jakob Jeram iz Vrha in J. Štrukelj iz Slapa. Pevski referent je Iv. Laharnar iz Št. viške gore. Odbor je kooptiral kot taj. namestnico Lojzko Bičič iz Pečin.

Naslednjo nedeljo se je vršil organizatorični tečaj za tolminsko okrožje v Tolminu. Pri tečaju je bilo navzočih nad 50 odbornikov in odbornic. Odposlanca Prosvetne zveze sta začela s predavanji po deseti maši. Udeleženci in udeleženke so z zanimanjem sledili razlagi in praktičnim vajam, ki so trajale do 7. ure zvečer. Tečaj je prav lepo izpadel. Odsotno je bilo le društvo v Zatominu. Vrlim odbornikom in odbornicam, zlasti okrožnemu odboru vsa čast!

Organizatorični tečaj za brijsko okrožje se je vršil v nedeljo dne 25. oktobra. Tečaja so se udeležili po večini vsi odborniki vseh društev. Navzoča so bila društva iz Biljane, Fojane, Podsabotina, Oslavija in Števerjana skupno 32 odbornikov in odbornic. Tečaj je otvoril predsed-

nik P. Z. dr. Glaser in predaval o ustroju prosvetne organizacije. Za njim je razlagal društveno poslovanje g. Doktorič. Zelo važno in jasno je bilo predavanje dr. Bitežnika o načelnih vprašanjih. Zvezni tajnik nas je vpeljal v podrobnosti društvenega življenja in delovanja. Po šesturnih nepretrganih predavanjih in vajah se je tečaj zaključil v splošno zadovoljstvo.

Gregorčičevo okrožje je imelo dne 11. oktobra v Rihemberku redno okrožno sejo. Navzoči so bili zastopniki društev iz Zg. Branice, Brja, Gaberja in Rihemberka. Sklepi: Organizatorični tečaj se mora vršiti pred Božičem. Dekliški krožek v Rihemberku namerava napraviti vrsto predavanj iz gospodinjstva. Okrožni pevski nastop naj bi se vršil po Veliki noči. Naraščaj je življensko vprašanje vseh društev. S prijaznostjo in prizanesljivostjo bi se dalo pri mlajših marsikaj doseči. Občni zbor okrožja se bo vršil drugo nedeljo v novembru. Društva si žele tudi gospodarskih odsekov. Prihodnja seja bo koncem oktobra v Rihemberku.

Kobariško okrožje sklicuje občni zbor dne 11. novembra na Iderškem. Spored: Poročila odbora, volitve, slučajnosti.

Društva.

Gorica. Prosvetno društvo »Mladika« priredi v nedeljo na Vse sveste ob 6.30 zvečer v dvorani Marzini (nasproti semenišča) krasno žalovanje: »*Hanice pot v nebesa*«. Opozarjamo vsa sosednja društva, da nas obiščete in si ogledate to pomembno klasično igro. Uprizoritev se ponovi v nedeljo 8. novembra ob 3. uri popoldne.

Akademija sv. Karla si je izbrala na občnem zboru dne 21. okt. naslednji odbor: Vidau Jož. preds. Gulič Al. podpr., Jurca Leop. tajnik, Zorn Miroslav, revizor, Sever A. pevovodja.

Bovec. Prosvetno gibanje je priplulo tudi do nas. Ustanovili smo si društvo »Mladina«, ki obstoja iz samih mladih članov in članic. Izvolili smo si odbor in napravili program za delovanje. Imamo svojo čitalnico in vsak teden predavanje. Dvakrat na teden smo začeli z dramskimi vajami. Naročili smo se vsi na »Naš čolnič«. Društvo stoji na jasnih načelih, in ima polno energije. Želimo mu vztrajnega procvita!

Iz Podgore. — *Ob obletnici.* Pred letom dni smo tudi pri nas v Podgori, ležeče v vasi, katere prebivalstvo je različnih mišljenj in narodnosti, čutili potrebo po kaki kulturni ustanovi, katere bi nas združila v prijateljsko skupino. Zato smo se zbrali in ustanovili dne 24. oktobra 1924. svoje društvo, katerega smo takoj učlanili v našo največjo kulturno matico — Prosvetno zvezo.

V tem času pač ni bilo mogoče delati čudežev. Prijeli smo za plug, da zorjemo ledino in vsejali smo seme, katero naj obrodi zaželen sad. Kakor povsod se je nahajalo tudi pri nas med dobrim semenom nekaj ljulike (nepopoljšljivih plesalk in plesalcev) ker pa vsi dobro vedo, da iz takega zrnja ni dobre moke, zato smo se jih tudi mi kmalu iznebili.

Nočem razpravljati o težavah, katere smo prestali, ampak opisati hočem v par potezah delo, katerega smo s trudom izvršili.

Kot začetek našega delovanja so bile pevske vaje, katere naj bi v nas vzbudile ljubezen do naše miloglasne pesmice slovenske, da bi tudi mi uživali njeno lepoto. Žalibog, da to živo začeto delovanje ni moglo dolgo časa uspevati, vsled obče znane bolesi — pomanjkanja pevo-

vodij. Vzporedno, s pevskimi vajami so se začele tudi telovadne, v začetku ženske, pozneje tudi moške. Z veseljem sem prijel za pero in sporočil v našem glasilu to veselo delovanje teh mladih sil.

Radost je objela človeka, ko je stopil v dvorano in videl večer za večerom to nadebudno delovanje. A škoda, da je začel ta plamen kmalu pešati, temu je kriva nedisciiplina in ambicije nekaterih oseb, ki bi hotele biti društvo ne samo član. Vse te težkoče smo srečno prebili in ostalo nam je malo, a zdravo jedro, ki je kvas za naše bodoče delovanje.

Kmalu za žensko telovadbo je začela tudi moška, katera deluje s hvalevredno vztrajnostjo. Ta naj bo vzgled ostalim odsekom našega društva.

S posebnim veseljem smo se pa lotili dramatičnega delovanja, katerega viden uspeh so bile dosedanje prireditve. V tem uspehu se jasno zrcali udejstvovanje č. g. S. Staniča, kateri posveča vse svoje moči v to, da se čim bolj izpopolni naše mlado društveno delovanje. Zato se mu izreka najlepša zahvala.

Z izkupiškem društvenih prireditvah smo si postavili svoj oder, začetek knjižnice, katero hočemo polagoma izpopolniti dobro se zavedajoč njene važnosti in koristi v našem hudoogroženem kraju.

Zlasti v zadnjem času bi se morale odpreti oči vsem, ki še ne vidijo koristi in potrebe društva, ko nam stoje še jasno pred očmi kravi dogodki, ki so se odigrali v zadnjem času na razvpitem podgorskem plesišču. Zato pa kličem vsem, ki imajo kaj smisla za pravo prosveto, da posvetijo svoje moči in s tem podprejo že delujoče društvo, katero ima plemenit namen vzgajati mladino v močno četo, odločnih borcev — prave prosvete.

Volče. V nedeljo 11. oktobra so imeli mladi člani in članice Pro-

svetnega društva predavanje. Obiskal jih je g. zvezni tajnik, ki je z zanimivim in prepričevalnim govorom navdušil društvenike in društvenice. Čeprav je članstvo še mlado, vendar obeta njih vnema, da bodo znali braniti vkljub zavisti in strašenju krščanska načela. Društvo ima krasen oder, katerega je dal postaviti neumorno delavni g. župnik. Mladim prijateljem želimo obilo poguma.

Avče. Na podlagi poslovnika in po pooblastilu občnega zbora je društven odbor spremenil društveno ime v Prosvetno društvo »Dom« v Avčah.

Društvo se drugače jako pridno giblje. Sedaj pripravljamo zopet Jalenovo dramo »Dom«. Igrali bomo na sv. Martin 11. novembra, ko je pri nas farni praznik in nedeljo potem, t. j. 15. novembra. Začetek bo obakrat ob treh pop. tako, da konča igra pred odhodom vlakov. Igra je vzeta iz našega kmečkega življenja in je žela povesod, kjer so jo igrali obilo uspeha. Sodeluje tudi društven pevski zbor. Pridite! —

Odbor.

Šturje pri Ajdovščini. Štursko prosvetno društvo je obhajalo ta mesec 25-letnico svojega delovanja. Ob tej priliki je podalo dvojce krasno uspelih prireditvah v soboto 3. oktobra in nedeljo 4. oktobra v Bratinovi dvorani v Ajdovščini.

Rihemberk. Pred kratkim nas je v »Edinosti« nekdo okrtal, da v Rihemberku društveno življenje spi. Stavil nam je v izgled neko sosedno društvo, kjer prav pridno telovadijo in — ne povem, kaj še delajo. Te dni je nekdo tudi v »Edinosti« proglasil Dobravski pevski zbor za najboljšega na Vipavskem. Vsak svojo malho hvali. Pa se dajmo še mi kaj pohvaliti, ker nas nobeden drugi noče. — Dne 5. julija smo priredili veselico. Navzoči so nas hvalili, a ne vsi. Nekaterim bolj na pobožno stran na-

gnjenim ni ugajalo, ker smo se na odru v Krekovih »Treh sestrah« in v Štokovem »Ne kliči vraga« tudi »no malo« poženili. Štokovega vraga pa res ni treba na naših odrih več klicati, ker ni prav nič vzgojevalno, ako se mož nad ženo s »hudičeva baba« zadira, dasiravno to našim ljudem dopada. — Ugajal je Adamičev: Ples kralja Matjaža, ker je zmiraj »forte in na bunf«. Če pa se ta skladba tako izvaja, kot je pisana, ne napravi posebnega utisa. Treba je vzeti v zadnjem delu bolj počasen in potem proti koncu zmiraj bolj hiter tempo, da pride nekaj ven. Vodopivčeva »Noč na Adriji« pa se mora vsakemu priljubiti. S kupleti istega skladatelja se da z malim trudom uspeh doseči. Pri zboru se je po 14-dnevnih napor-

nih vajah poznala mala utrujenost. Tamburaši so bili na mestu in so vse pavze pridno zamašili. Pohvaliti se mora vstrajnost in pridnost pevcev in pevk ter igralcev, ki so se kljub nujnemu poljskemu delu večer za večerom žrtvovali. Grajati pa se mora, da so se nekateri in nekatere zvečer po prireditvi nekam k našim najhujšim nasprotnikom podali. Fantje in dekleta, malo več ponosa in zavednosti naj bo med nami!

Za bendimsko kvaternico smo videli na našem odru lepo igro »Vojakova sreča«.

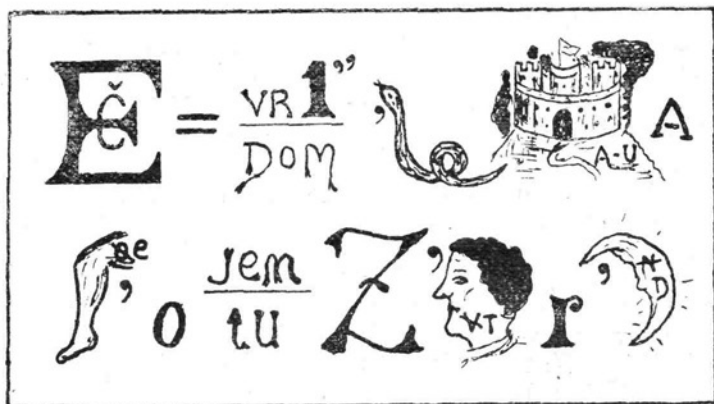
Krojaško delavnico je otvoril v Via S. Giovanni št. 2 v Gorici H. Hlede. Članom podjetje toplo priporočamo!

Uganke.

(Urednik: P. Butkovič, Zgonik).

Podobnica.

(Velišček.)

Za pravilno rešitev podobnice
dobi izžrebani molitvenik »Oče
naš«.

